

א"א . (הברה מן שני אלפין שנקרו וגורונו יחדיו בעתיד מד"ב בפעלים בעלי נפ"א, והמ"ל ימשל כל שתי אותיות דומות שאינן שם ומלה בפני עצמן ומשמעות בחבורין אך בריש מלין אחרות).

ב'שבת בריג דפרק הבונה (דף ק"ג) א"א דאאורך (א) איכא בינייהו, ח"ק סבר לא מחי"ב

שלחן הערוך

א"א (א) תפשו אאורך דנביאים ועזבו אאר דאורייתא (בראשית י

י"ב י"ג) בשגם ליסנא דקללה הוא והפכנו אאורך ליסנא דברכתא. והרדיק במכלול י

גם שבח דברי עלמו בספרו הבחור מי"ב עיקר ששי אות ב' וז"ל שם:

דפוס ליק דף פ"ו כתב שמן ארה העמיד אארה, ותמיהני הלא בפירוש י מפי הגבורה

וגם נמלאים שרשים שפאיהם אלק שיבאו בשלמות אפילו בבנין הקל כמו מן אסף,

י"י שמענו אאר? ולא ירדתי לסוף דעת בעל מערכת המסורה במ"ש שבסוף המ"ג

אמר נאמר: אאסף, אאסר כו'. אפס מ"ש אאסר טעה י"י כי י"י לא נמלא בתניך

שהזכיר בא"ב מן אלק אלק דלית דכותיה אך אאר לבדו והלא רבים המה שכה להם

וכפיה"ג נתחלק לו אאסר באאורך דידן. אמנם לא קרב זה י"י אל זה

כמו: אאסף (מכה ב' י"ב) אאמין (אי"ב ע"י ט"ז) אאמלכס (שם ט"ז ה') ואאורך

כי אסר ליסנא דאורייתא ואזר ליסנא דנביאים, ובתירה אינו וכבר אמרו בריש

דין (ישעיה מ"ה ה')? ולענין המשל דהגמ' מלבד אלה נמלא עוד אאריך (ישעיה מ"ח

ביק דברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן. ואל יפתוך זש"ר"ן כי גם חלופם כחליפות

ט"ז, אי"ב וו י"א) אכן תלמודא חדא מנייהו נקט והליג למשל אאורך לכל שתי

יתר האותיות הדימות ובנות מוצא אחד לא דבר ריק הוא ואינם בלי סבה וטעם כי לא

אותיות דומות דעלמא ראשונות בחיבה גדולה לענין שם קטן משם גדול ודון מיניה

כל הרולה להחליף ולהמיר האותיות ולשנות השמות מחליף ומשנה כמו שהארכתי מזה

ומיניה אבל המסירה הלא בכ"מ כרוכלא חשבה ואולה את כל הגשתונים שבתניך,

בדרך אזור עפי המסורה בבראשית מי"ב כ"ד הוצא במ"ש שם (והרדיק במכלול דפיה

ופס קלרה במקום שראוי י להאריך? ובשנעמים יוקם הבחור על דבר נמוקיו

ע"ב בשורש אסר שהליג למשל שהנקודה היא פ"א הפעל בשו"א וסגל הוי"אסר אותו

הרדיק שהפעלים שפאיהם אלק נחה פעמים האית"ן כשלמים אאביר וכו' העיר הבחור

לעניניהם, ומשמע שס"ל שהנקודה י"י הלזו היא העיקרית וכמה שהיוסף לאמר: ופעמים

לאמר: שהוא לא מלא זה המשקל בפסוק אך הפייטן אומר: אאביר מלשון ויתאבדו

נחה האלק בשו"א לבדו ויאסור יוסף מרכבתו (שם מ"ו) ויאסר י"י את רכבו

גאות עשן עכ"ל, הנה מדהסתייע אך מהפייטן ורק מאאביר ש"מ שעל הכלל הוא

(שמות י"ד) כו' י"י משמע שאך מקרה הוא לפעמים, לא דק, כי אדרבה הנקודה

העיקרית הנמלאת בתניך היא אך ורק בבוא לבדו כמה שנמסר שם במסורה ועיין בת"ס,

ובת"ס אין עוד ויאסור זולת כפנייתא דשמעון ונדרים גדולים י"י גדדו דהבני חלוף האלה:

ונעלם ממנו שנעתימו, שיתא הניל והשביעי באי"ב סוף פ' ל"ג ואאלפך חכמה שהמה

וגם ליונים הליבו לאת ודגם, י"י כמו למשל נסה עליט אור פניך (תהלים ד' ז') וגשא

נפ"א ובאו ע"ד השלמים שזהו עיקר הרבותא דהרדיק כי הסיוס לא מעלה ולא מוריד

י"י ירך (שם יו"ד י"ב) אף שעינים חד וגם שניהם

ועכ"פ אאריך ואאמין הלא המה ממע

מחייב, ור"ש סבר כיון דאיתא בגלשירי (נ"א: בגל שירי, בגלשירי). בעלמא מחייב פירוש

שלחן הערוך

על לשון דרמיה שם לשאת משא? כי ע"כ
אף שכל בריא בלשון מיעוט אחר מיעוט
אין כו' אלא, לאו כלל הוא. תדע שהרי
אמרו בשבועות דף וו: אין שאת אלא גבוה
וכמ"ש על הגבעות הנשאות, הרי שיחורו
ג"כ בלשון אין כו' אלא, ולענין אחר
לגמרי ומהשרש נשא. וכן אמרו: שאת
לשנא דאוגורי הוא, ובגמ' ר"ה כ"ב:
ובע"ז מ"ד. יחסינו מענין שריפה אבל
הכל מענינא דקרא. וכמו שהארכתי מזה
לקמן בהשאת דחמש מקראות דאיכא ב"י
בגמ' יומא כ"ב: ולא עוד אלא ששאת
כרעהו המקור. ש"א. בא גם הוא אף על
דרך השלמים כמו: אם נשאת נשא לנו
(ש"ב י"ט) וכמ"ש הרבי ישעיה שם, והרי
אכן גמליה בשרשי שהנשאת הוא דרך
המקור. ומעתה איני אומר: אחרי שהותרה
הרלוועה לבא בארבעה מקורים: שאת,
נשאת, נשא, שוא, שאל, כמ"ש...
... הרדיק שם אף אנו נדרוש שעל
כן קראה חיה לבנה השלישי שם, לאמר:
שיתר שאת לו על אחיו... הקודמים.
וגם שם לי ד' זרע אחר (בראשית ד' כ"ה)
אינו... מענין שימה כנו: ולא שם לב
(שמות ז' כ"ג) כי אם מענין מחנה ע"ד
וישא משאת הגיל שר"ל מחנות ע"ש
בבא"ר. ויהיה הרגישו דשת לי בלע"ז
(שענקטע מיר, , ножарнага мѣа),
ונגרע האלף כמו שנגרע משמו יגורו אליס
(תהלים מ"א) שכתב המכלול... שם שהוא
כמו משאתו אלא שגפל האלף גם מהמכתב
והשין... בלירה, ואל יפחדך השין דשת
והסין דשתו כי לא נופלים המה מן השין...
והסמך בהנשא ונסה דתהלים הגיל, ובכלל.
זה דרך... האמהות לקרות שמות
בניהם בלשנא דנושטנוע לתרי אפי כמו
שקראה רחל ליוסף ע"ש העבר אסף אלהים
את חרפתי וע"ש העתיד יוסף ד' לי בן
אחר. לאה את זבולן ע"ש זבדני אלהים
ובד

שניהם משרש נשא כמ"ש הראציע שם
והרדיק במכלול דף קכ"ה ע"כ עכ"ז הבדילו
ביניהם ושם נכמן קי לקו קי לקו זה ביהא
מקלחו וזה בסיוס... אלף... כמה
שנמסר במסורה, וגם זה נעלם מהבמור
שם בעיקר החזיקי אות א' שכתב וז"ל: ויש
שרשים מעטים שתחסר הגון במקור ותבא
תמורתה תיו נוספת בסיף והם: נגש,
נגע, נטע, נפח וכמעט אין עוד כו' אך
דע כי לא יבאו כן רק עם בכלים, אבל
זולת בכלים לא יבאו בחסרון וון ובתוספת
תיו לעולם. וכן בלוי תחסר הגון כו'
ושכת שגם לנשא מקיר משנה בחסרון וון
ובתוספת תיו ודוקא בלי... בכלים כמו
אם תיעיב שאת (בראשית ד' ז') וכמ"ש
הרדיק במכלול שם, וכן כאשר יוכלון שאת
(שם מ"ד א') יתר שאת (מיט ג') לא אוכל
לבידי שאת אחכס (דברים א' ט') לבלתי
שאת משא (ירמיה י"ז כ"ז) שאת פני רשע
(משלי י"ח ה') לא תוכל שאת (שם ל'
כ"א) שאת משלו (איוב כ"ז א' כ"ט א').
הגה כל אלה ראייס היו לבוא בלמוד השמוש
ובאו מבלעדו ולהיפך. נשאי המקור ממנו
בחורה אך פעם אחת ובחבור המס ומלא
וו כמו: גדול עיני מנשוא (בראשית ד'
י"ג), ונשא את ראש (במדבר ד' ב' כ"ב)
לכאורה הוא לווי אף שנקוד קמץ. והראציע
בכסוק ב' החרש ממנו ובפכ"ב גזרו לשם
הפעל כמו זכור ובאמת גם זכור לדעת הרבה
מהמדקדקים... הוא לווי... גמור כמ"ש
הרדיק במכלול ד"ג וע"ש בדליח ע"כ בגדר
שם הפעל ועכ"פ לא נופל משאת מהני
דהבחור נגש, וכי', ושאת פמו שאת ע"מ
נשת ואך בא בשוא... להקל... על
... קריאת האלף כמ"ש הרדיק בדף קכ"ז:
ואל תשיבני ממאמר ר"א בב"מ נ"ג:
דאין שאת אלא לשון אכילה
כמ"ש וישא משאת מאת פניו, הרי שגזרו
שאת מהש"ש משאת, ועד"ז הלשון נוש

זכר טוב וגם ע"ש הפעם יזכרני אישי.
 חנה את שמואל כי מדי שאלתיו וגם והוא
 שאל והמס דשמואל לכוונה לפונה. וכן קין
 ע"ש קניתי ולא קני לרמוז גש ע"ש קנאה
 ע"ש ברשעים והארכתי מזה בערך אח:
 וברמי שלי לפני, כי עתה יובן המאמר:
 וקרקר כל בני שם
 (במדבר כ"ד י"ז) אשר כל סתום עממיהו
 כי מה ענין דוקא שם בן השלישי דאדם
 למואב? והראב"ע הביא מ"א שהוא מענין
 השמות יהרסון, ובתהלים יוד פירשו מענין
 מלודות ויסודות ועדין הולך הרי אבן
 גנאיח בשרשיו. אבל איכ בני למ"ל?
 וקרקר שמות מבע"ל? ולדידי גם שם זה
 מענין שאת ולישנא דרמותא הוא ור"ל:
 בני האנשים החשובים והגבוהים והלא גם
 נשיאים ראשי העם המה מענין נשא הגיל
 והינ שאת ושם חד:

ויער"ז מאמר ירמיה בפמיח ותאכל פאת
 מואב וקרקר בני שאון, ועפ"י
 מ"ש בערך אבע שדרכו של ירמיה להשתמש
 במליצות שאלות ולבארם, כמו מליצת
 עובדיה: נחפשו עשו נבטו מלפניו אשר
 אלמלא חרגומו דרב יוסף בביק ג' לא הוי
 ידעין מאי קאמר והנה בא ירמיה הנביא
 והעתיקו בפמיט יוד עברית לומר: כי
 אני חשפתי את עשו, גליתי את מסתוריו.
 החליף חפש בחשף וגבע, שאין לו רע
 בתניך כמ"ש במסורה לית, בגלה. ובמקרה
 זה כן מקרה דהמאמר: וקרקר כל בני שם
 אשר הוא סתום וחתום, ואולי הם המה
 הדברים עלמם אשר ילאו מפי בלעם בלשון
 עמו וכמ"ש בערך אבע הגיל שהכונה בב"ב
 י"ד: שמשא כתב פי בלעם לא כמ"ש השליה
 ספר מיוחד כחז משה אידות בלעם וינאבד
 ממנו כי חלילה לנו מזה שגאבד ממנו
 ספרי משה איש האלהים אבל ר"ל: שמשא
 העתיק דברי בלעם ומשלו לעברית בספר
 התורה כי בליים לא נדברו בלק מלך מואב
 ובלעם הקוסם בלשין עברית שפת העם
 שגוא נפשו ואך בלשון עמם מואבית או
 ארמית, ומשה העתיקם ללשון התורה
 וכפי"ה הניח לאיזה כונה המלים: וקרקר

כל בני שם בלי העתקה כי בתניך לא
 בא עוד הנאום בני-שם וגם מקרקר בא
 אך פעם אחת עוד ביטעיה כי"ב ה':
 מקרקר קר, ולא יכפו וכמ"ש במסורה
 לית, י"ד וירמיה באר שם
 דבלעם כגיל מענין שאת ועיד משתו יגורו
 אלים וגם הוא נרדף להמקור שא כמו:
 בשיא גלויי שענינו גם רעש ושאון כי כל
 מתנשא מרעיש וכמ"ש תיב"ע בירמיה שם
 איתרגשותא ומירמיה למדנו שהמתנשא ומטיל
 אימה בן-שאון יתקרי. וקרקר הוא כמו
 שכתב רש"י ממנהם שהוא מקור, ואיכ
 ענין וקרקר כמו וקרקר, ור"ל: שיסיר
 קרקדיהם (ענטקעפטן בלע"ז) וקרקר (ירמיה ב' ט"ז)
 ועיד הלשון ירעוך קרקר (ירמיה ב' ט"ז)
 ועיד וכל תבואתי תשרש (איוב ל"א) וכמ"ש
 רש"י בב"מ לית בדיה והדב"ש ע"ש יהוא
 ממש ההיפוך ממה שפרשו המפרשים וקרקר
 מענין הרום היסוד, יכמ"ש הרי אבן גנאיח
 ור"ל: וקרקר, מקרקר הם ממה שאמרה
 המשנה (בפי"ב דכלים) הדקין שבכ"ח
 קרקרותיהן כו'. וראיתי בפירוש קרקרותיהן
 לבאן שהוא תחתיהן ובאלו (אולי ל"ל וכל)
 ענין מקרקר קיר על הדעת הזאת שישים
 העליון תחתון (כל"ל) והטעם שהרסנו.
 וכן ענין וקרקר כל בני שם שיהרס (כל"ל)
 אותם כו' וזה משמ"ש (אולי ל"ל).
 משמעותם, או: שמושם) ר"ל כמו מקרקר
 הלקוח מן קרקרותיה הוא כו'. והנה
 מדבריו למדנו שלא היתה לפניו בהמשנה
 המלה "הן" שנלעטרו עליה התוס' בחילין
 ביה דגיד אף לא וו העי"ף בקרקרותיהן
 שעשהו התיס' לממלא מקום ה"ה" הגיל
 ע"ש שחשבו זאת למלתא דפשיעא, ובעיני
 הוא תמוה כי הוה הלז הנהו פשיע אך
 וו ההמשך הבא תמיד במקרא ובמשנה
 בראשית הענינים ובחובס לחברם יחדו ולא
 נופל הוא מהו דוהארץ היתה תבו? ובפרט
 שבהמשנה הלזו כמו חבר תבאנו המלה
 שגשגדרו או שגפחתו כמו בריש פ"ד שם:
 החבית שגפחתה והיא מקבלת כו' והו
 דוהיא הוא ממש הו דוקרקרותיהן, ואמת
 שיש מקום לבב"ד לחלוק ולומר: אדרבא
 מדנעלם

מדנעלם פה וחסר העיקר מן הספר, שנשברו
 או שנפחתו, ש"מ שאנצ אורחא קמ"ל
 שגם בהן גיפיהו אף ששלמים הם אמתו
 מכיון צ"י שיפוצא ובפחות "מכדי סיבת
 קטן אינם מקבלים טומאה אף בתחלתן,
 ותמיהני על היתוס שהחרישו ועזבו את
 העיקר החסר מן הספר: שנפחתו או
 שנשברו ש"מ לו ענין אף אם נאמר שהוא
 הדין בתחלתו והלכו לנוע על הוה אשר
 רבי מחיל שמישיו ולא איריא שישמש דוקא
 "במקום הדין ולא ע"ד הוה שבהמלה: והיא
 שבריש פ"ד הגיל גבי חבית? והחזיו"ט
 עשה להמשנה הלוי שמטמאין הדקין בכ"ח
 ע"י דפנותיהם ככתם ואחר כך מחלוקת
 ר"י וחכמים בריש פ"ד שם שס"ל לר"י
 בחבית שנפחתה והיא מקבלת על דפנותיה
 שהיא טהרה ודבריו מיוסדים על מ"ש
 הרי"ש והרפ"ב בריש פ"ד שם בדעת ר"י
 אידות הדפנותיהן בפ"ב מ"ב הגיל, אכן
 דבר זה יש לו מקום ושית בלר אף עפ"י
 פירש"י בחולין שם ופיה"מ "ז" כלים
 שם והיא גם דרך הרי"ש והרע"ב שהאי
 ודפנותיהן ר"ל או דפנותיהן ואם כן
 היו הנה וו המחלק, אבל אי הואי
 התם הרי"א שהוא וו המחבר ותרתי צ"י
 שישארו מהן מהדקין שבכ"ח גם שניהם יחדו
 הקרקרת הלא היא השולים חושבתן וגם
 מדפנותיהן ואך אז אם "ז" יושבים
 שלא מבימכים טמאים ובאחד מהם אין די,
 וריב"ז פליג וס"ל דהפכים הגלילים והחביונות
 אף שגם המה בכלל הדקין שבכ"ח כמ"ש
 הרי"ש עכ"ז מפקי ומטמאים בקרקרותיהן לבדם
 ואפילו בכל שהוא ואך דפנותיהם אינם
 מקבלים טומאה אף אם יש בהן כשיעור
 והם המה דברי רבי נחמיה וראב"י בהתוספתא
 שהביאה הרי"ש שם שיש להם חוץ ואין להם
 דפנות, והרי"ש ז"ל נסתפק בהלשון, נשתקעו
 הדברים ולא נאמרו" אם המה לשבח או
 לגנאי? ותמיהני שנעלם ממנו הגמ' צ"י
 זין שהוא לגנאי ור"ל: שאין כדאי אפילו
 הדבור בזה וכמ"ש ר"א לראב"י ע"ד נחום
 המדי לאמר: גברא רבא אחא מאחרין
 כל מאי דאמר אמרו לו נשתקע הדבר ולא

נאמר? א"ל: איבא חד דהלכתא כותיה כו'
 הרי מפורש דנשתקע הדבר ולא נאמר הוא
 לגנאי ונחות דרגא, ועל מה להרי"ש ז"ל
 להשיא נשתקע מלשון נשתכח אם הוא גם
 לשון מקרא לדבר הנטבע כמו נשתקע בכל
 ולא תקום (ירמיה נ"א) וגם לשון תרגום
 כמו לללו כעופרת (שמות ע"ו) ת"א נשתקעו
 כאברא? וגם בעיקר הדבר חס אני ולא
 ארע מנ"ל להרי"ש שהאי פכים הגלילים
 דהסיפא גם היא אף מדברי ריב"ז הוא ולא
 דכ"ר והלא שפיר מתקיים אף אליבא דהתיק
 שמוציא אלו מכלל הדקין שבכ"ח דריש"א
 שהקרקרת והדפנות כחדא יימון ובאלו
 ישתנו זה נוזה בשבת מלאכתם ושמושם
 שהמה הגורמים לטומאתן וטהרתן כמ"ש
 הרמב"ם בפיה"מ שם? ועכ"פ שפיר מתפרשת
 הריש"א שנחזן שארית הפליטה גם משניהם
 יחדו שישארו מהם קרקרותיהם וגם מדפנותיהם
 ואך אז יתטמאו, משא"כ בחביות ס"ל
 לחכמים דחשיבי ומטמאים אפילו ברשות
 לכוין ור"י ס"ל דהיינו פך והיינו חבית וגם
 היא לא חטמא בהדפנות גרידא וזהו שקרי
 להו במשנה ב' דפ"ב שם בשינוי השם
 "חביונות" בהיספת נון וו ולא חביות להקטין
 "איפה בשביל שהן" קטנות במאד וכמ"ש
 רבנו בערכו שהיא כמו חביתא הארמית
 ובזה יובנו דברי הראב"ד באס"ז בביק
 כ"ז בדיה לא ע"ד חבית וחביתא אף שטיק
 דבריו תמוהים כי הלא שם מייירי אף ורק
 בפדא וחביתא וכמ"ש הרי"א ומאי ענין חבית
 "וחביתא להם? עכ"פ כמו שיאמר
 אישון בתי"עין מן איש וראשון מן ראש
 להקטין הכמות והאיכות ככה תאמר המשנה
 "חביונות" בהיספת וו נון על הקטנות מן
 חביות הגדולות ושניהם לשון מקרא חבית
 מלשון חבי כמעט רגפ (ישעיה כ"ו)
 וחביונות מלשון ושם חבין עזה (חבקוק ג')
 ג' ומענין הטמנה ע"ש שטומאין בהן את
 היין ובה תבדל החבית מן הכד שמשמשת
 לכל דבר כמו שכתב הרי"א בביק כ"ז
 ששואבין בו מים ומחזיקין בו יין כמ"ש
 בסוף דמאי שורות של כדי יין וכן בבילה
 ט"ו הללו בעלי כרין ובכתובות ק"ח ובביק
 כ"ח

כיח אמרו כרי שמן ובציק שם. כ"ז זה בא בכדו של דבש וגם לתבואה ופירות כמיש כד משלים שטרי מכדא (ב"מ נ"ט), משא"כ חבית סתמא אך ל"ן כי אף את הלשון דכוכה ססיד מלא חיס בחבית של זהב חזר וסינה במעילה פיג מיז לכד כמיש המיושם שם, והריש בזהלות פיט מק"ץ כתב שחביותיהן היו כעין קדרות שלנו לרות בהקלוות ורחבות באמצעיתן ובאמת כל החביות דעלמא הנם ככה. ומה שאמרו בציק שם היינו כד היינו חבית אין ר"ל על מופשיהם ותבניתם ותכניתם שהרי לא קרב זה אל זה כי הכד הוא עם חוון כמיש בציק כ"ח אפילו אונה בירו וע"כ חנשא על הכתף כמיש וכדה על שכמה (בראשית כ"ד ט"ו) והיא פתוחה מלמעלה לגמרי וע"כ יחזיקו בה המשקים העבים כמו השמן והדבש גם התבואה, משא"כ החבית היא כגלגל וסתומה בפקק ובברזא ולכן היא אך למשקין הגגרים והנשפים? אבל ר"ל: היינו כד היינו חבית לענין דינא וזה שאמרו ג"מ למקח וממכר דוקא הוא שאך לענין זה משפט אחד להם ושינוי השם אינו מעכב. ופליאה דעז ממני מדוע חלו כל הראשונים הנ"מ דלמוימ כד חבית אך בקטנותן וגדלותן היינו בהכמות ולא פשוט בהאיכות? שלא ראי הכד כראי החבית בתשמישן האמנם גם הקושיא למאי נימ קשה כי הלא דבר גדול השמיטנו ר"פ דחבית וכד הנם שמות נרדפים וע"כ לא שוה לנו להשתמש בהם חליפות בדבור אחד וזכרני כשהייתי תינוק מורכב על כתפו של אבא ולמדתי החחלת גמרא פ' באוית והיה משנן לי שהקושיא למאי נימ היא על התנא גופא שאף לו יהי כדברין שחבית וכד היינו הך עכ"ז על מה ולמה לו להתנא להתהפך בדבריו הלא מוטב לאחוז בהרישא ובהסיפא חד לישנא ולסיים במאי דפתח? אם לא שיש חיוה חדוש? בזה, אבל באסיז הביא מהר"ם והרשב"א שהללו את פירוש הרי"ה דהקושיא היא אך על מה לריך לדקדק בשינוי השם כד חבית והוא תמוה כי אסו שינוי הלשון מלתא זוטרתא היא? גם מדוע הביאו למשל

אך המשניות דנ"ק ולא המשנה דסוף דמאי דפתח בכד וסיים בחבית כמ"ש הר"ש שם ובימי רב פפא בכד חנו גמרא בכל שיהא סדרי ואפילו בעוקלין סליסר מתיבחה במבואר בצרכות כף? ואולי נאמרה באמת השקלא וטריא הללו בדמאי ורב אשי סדרה בצ"ק ואנב גררא נסבה. והארכתי מזה בערך כד: והנה הגאון שהזכיר הר"י אבן גנא"ח לא ארע אל מי ירחמן מליו אם לרבי סעדי' שכתבו הראב"ע ועוד גאון סתם וא"כ ילא שגס"י רבי סעדיה חבר פירוש למשניות דכלים כי, אם הרס"ג פירש כן הקרקרוטיהן דהמשנה בפירושיו למקרא על חנם להר"י גנא"ח להביא המשנה כי בל"ס פירש הרס"ג כזאת גבי מקרקר גיפא, או אולי כונת הר"י גנא"ח להרב האי גאון שפירש כן בפירושו לכלים שם קרקרוטיהן תחתית, ומסתברא שכיון לאיזה גאון אחר לא הא ולא הא: ראשית זאת הרס"ג אינו קורא גאון סתם כ"א הפירומי או רבי סעדיה ז"ל ובמקרה בהוספת גאון ואת הרה"ג קורא בפירוש רבינו האי ז"ל. שנית שכתב הר"י כל דברי הר"י גנא"ח שם עד ר"ל דהגאון גופא המה ובהרה"ג אין זכר מהם? אף אינם כלל מדרך הלשון דהרה"ג בפי"מ כי בלשון אחרת ידבר. שלישי, הלא הרה"ג בוס"ף לאמר שהתחתית שלמעלה מהשולים יקרא: "קרקרח" והוא פלאי כי כל המפרשים פירשו "קרקרת" אך ורק השול"י גופיהו והיינו המושב לבדו, ולא עוד אלא שבהרגמ"ה בחילין שם העתיק בהמשנה גופא תחת קרקרוטיהן "קרקעוטיהן" בפין תחת הריש השני, ואף אם נאמר דאנב שיטפא נקט הרגמ"ה הכי וכדרך הראשונים להכניס בהפחקוטיהן היבה אחת או שנים מדידהו לחוספ' ביאור וכמ"ש לקמן, עכ"ז ברור שלהרגמ"ה קרקרוטיהן הנם אך ורק תחתיתן גרידא שהוא קרקעיתן מושבן לבד' הוא, וכמהו הפירוש שזכרנו בערך קרקר אלא שגפלו בו ט"ס וכמ"ש שם (וראה זה פלא שבתרגום הזקנים תקרא העיר קרקר (שופטים ח' יוד) גם קרקפ ומכאן סמוכים לפירוש שזכר לו היחה הנירסא בהמשנה קרקעוטיהן) יוהרס"ג שצ"ח לשולי הכלים ותחתיתן גם חלק הרפנות שלמעלה מהן לא ארע אכנהו וקרקרת דמשנה ט"ז בזהלות פ"ט סוחרה

לזה. ושוב חשוב אליו בערמ חס יהיה אלהים עמדי:

ועתה באמי להגיד שרמיה גלה מיד שקרקר הוא הכרת הקדקד, ועכ"פ ככה שוראחו בלשון בלעם, ועת הוא כמו שאת והוא נרדף עם שאן "תולדות רעהו". דעת מהמקור שא וגם הוא נרדף עם שט ששעיה ל"ב ה' דהוי שר ואיש המעלה וגדולה מאי כחז הר"י אבן גנאיח בשורש שאת ששאלנך עלה באוני (מיב ימ כ"ח) הגהו כמו ושאונך וכפלי הנון ע"ד ההשלגה לשאן שהוא קול והמיה גדולה (כל"ל), ולאו ידידה הוא כי הלא כן תיביע ואיתרגשותך ע"ד פירושו בירמיה שס וכן פירש רש"י. והסיף הר"י אבן גנאיח לאמר: שכל זה בשביל שהגביאים דברו בלשון ומנהג העם וירמיהו החזיר לט אבידתי וכמיש הרדיק שס בהן הן נבאחת בלעם בתורה ואך במלית שונים וביתר ביאור, והדברים עתיקים: חדבה הואלתי לדבר בשורש נשא ואחממש ע"ד מאמרם בריש כתובות "והעיר

לא נשאו לא קתני? אלא לא נישאו, והעיר יעבין בהגהותיו שהיור שבנישאו שבוש" כי אינה סובלת חירק מושך יוד כי השין דגושה כי המלה מבנין נפעל בחסרי פ"א, כו', ולא אמר בלום כי הערס ידע שאין מרמין בתגושין זל"ז ואין עושין בהם רמינהו כמיש הראביע והרדיק בכ"מ, והרבה דגושים נקרו ויאחיו אף אחרי חירק מלא י"ד וגם שלא לעורך כלל. עין במכלול דע"ח פ"ב, וע"כ לא יפלא גם דגשות השין דירן דרשאו אפילו בריח אחרי היור, גם שכת, שכל תשאו, ישאו, וישאו רפויי השין והמה בכתובים ויהיו לנס

בחסירה, ונשא נכבד בהשלשה, וישאו ויסעו, ויקחו נעורי פ"א הפעל ורפויי העין וכמ"ש במכלול ד"ט ע"ב שבחסרי פ"ג וחסרי פ"א למד הפילו לרוב הדגש, ואחרי שהנפעל נשאו לאישות ונשואין לא נמלא בחיך כלל ואך בלשון המשנה הלא הם אמרו והם אמרו עם חיריק מלא יוד להבדילו מן נשאו הקל ובפירוש אמרו במשנת אעפ"י "דנ"ז וז משנה ראשונה הרי שהיא משנה עתיקה וכמו שנחלקו באמת בפירושה ע"ד השיעור דהרומה ר"ע ר"ע וריב"ב שהיו בימי הבית ש"מ שאז ניסנית משנה זו ומדברת בלשון העם") ובמקום שיש חלול השם אין חולקין כבוד לדגש:

ובפ"ל"ם לתרשיה שאף הקל מן נשא לאירוסין ונשואין אינו לשון הורה כי בא תמיד בלשון לקח כמו לקח את נשיו מבנות כנען (בראשית ל"ו ב') וכן ארש אשה ולא לקחה (דברים כ' ז') וכמיש בריש קדושין גמר קיחה קיחה משדה עפרון בשנס בתורה אין הוראה אחרת לנשואי אשה זולת השורש לקח שהוא גם להוראת קניה שהיא אך ע"י כסף כמיש הגה נחתי כסף השדה קח ממני (ועד"ז) שבה לקח אף אחרי ארש שהוא בעלמו קדושי כסף הארכתני בערך קדש א) ואך בגביאים וכתובים נקרה משורש נשא וגם זה אך ורק לנשואים שעל צד איסור כמו ויעשו כן בני בנימין וישאו נשים למספרם מן המחוללות אשר גזלו, הגה מלבד שהיו הנשואין באונס, בחטיפה עשק וגזול הלא היה פה גם חלול שבוטה וע"י מלה ומריבה כנשורש בסוף שופטים. וכן ברות הוא אומר: וישאו להם נשים מואביות ובעזרא ט' תשאו מבנותיהם לבניכם ובנחמיה י"ג כ"ה ובסוף עזרא.

(*) וגם מכאן ראים לדעת הרמב"ם בפ"ב מהל' ממרים שבדינים והלכות כל ב"ד מבטל עפ"י המדות שהתורה כ"ב אם דברי ב"ד חזירו אף שאינו גדול ממנו בחו"מ ע"ין פ"ש בהמבא, ועת הלא אמר התנא בפירוש שזו משנה ראשונה אבל ב"ד של אחריהם אמרו שאין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה הגה חולקים הב"ד האחרון על המשנה בראשונה דקדים מוצא ובים דין שלאחריהם במשנה השניה חוששין לסימפין מה שלא חשפה במשנה הראשונה ופיין בירושלמי כאן הל"ד ובקדושין פ"ב הל"א ששלש משניות הגה ואכ"מ.

צורא נשאל נשים נכריות, ואולי זאת היא דרשת הספרי בדברים שם שאמרו: ולקחה בראייה לו בשגס לקח יל'ין אך הגשוחים שפסי' דינא כדת משה יי' וישראל, ועי' דרשו קיחה אך עיי' קדושין ובג'ל, ומי' ויקח דוד עיר פלגשים ונשים (ש"ב ה') ואמרו בסנהדרין כ"א. פלגשים בלא כתובה ובלא קדושין ואטפיי' כתוב ויקח שהוא סתמא בקדושין? הגה באמת דעת רש"י במומש היא, שגס פלגשים הגה בקדושין ואך בלא כתובה וכן מוכח " מהירושלמי כתובות פ"ה הל"ד, ועיין בכ"מ פ"ד ממלכים הל"ד ואח"כ, ועכ"פ אך בלשון המשנה השיג, נשאל זכות אורח לגשוחין דעלמא כדת משה וישראל בכלל הבנינים והנטייות, ועל כיוצא בהן אמרו בע"ז כ"ח: לשון תורה לחוד ולשון חכמים לחוד, ומי יאמר להם מה תעשו עם הדגש? אשר גם בתנ"ך רבו בו הזרות ויגרם בחלץ שני המדקדקים בחסרונותיו ויתרונותיו: " ועל בלם הגה גליתי בערך אם שהנקוד בימי חז"ל היה באותיות על דרך לשון סירי ועל דרך הטעמים בנקוד האשורי שהטרם לורתו טית והרביעי חית וכן הפשטא והיתוב והתביר ת' ובוה השבחתי שאן המעוררים והנוקפים על קדמות הנקוד והבחור בראשם בספרו מסורת המסורת מדלא מלינו בשום מקום בש"ס שם ושאר להנקודות? וכולם פה אחד לעקו " ככרוביא: היחנן שיה הים הגדול רחב ידים — התלמוד אשר לא הניח מקצוע אחד בהורה שלא דן עליו, יעבור בשתיקה על הנקודות מבלי הזכירם אפילו במלמא אנב אורחא וכלאחר יד? ואנכי הראתי שלבם טפס משכל להבין דברי חכמים ומדותם כי באמת כל הנקודות נאמרו וגשנו בש"ס ואך בשמות אחרים, למשל: הלא כה אמרו בב"מ נ"ד: שקליה לוו דויסק' ושדיה אחמישיתו וקרי ביה תמשתיו, ורש"י והתוס' ז"ל הבינו להאי וו כפשוטו דקאי על הו דויסק' ומטעם גורעין ומוסיפין

ודורשין נגעו בה וע"כ החפלטו ע"ד המדות גורעין, מוסיפין ודורשים, לעומת מאמרים בב"ב קי"א סכינא חריפא מפסקי קראי פין בחוס' הנהדרין ד' ד"ה לטוטפות, והוא באמת תמוה עד מאד, כי מהו הלשון שקלים, לוו? שאל בראשונה אם ישמע לך הו להתעחק ממקומו? ביאבה סבדך לרבות? להתהפך כחימר חותם מן וו המהפך מפבר ללוי לשמש סימן רבים? ואם ילץ על אבוכך דהחמישיתו? גם מה בלש בלא יהיו אך שני וויין ולחמישיתו נחין יוד וו? ועוד פליאות רבות עלמו מספר כמו שכתבתי שם אבל הדבר מהפרש כפשוטו שהקמץ היה בימי חז"ל בלורת וו ורצא אך החליף הנקודות תחת: ויסק' חמישיתו, הקריא: ויסק' חמישיתו, והלא הרבה " הגה המלים צתיו קמון עם וו לל"ד וכמו " שנמסר במסירה כ"ו מלים חסרות יוד והיו קמון וסימנך בחלי יח יעזבונו (ירמיה י"ז י"א) ושמה הראתי " שכל הני שנמסרו במסורה תיבותא יתירין וו וחטפין קנולין כמו קסומי נא לי בלוב (ש"א כ"ח ט') בפרס " אלורך בבטן ידעתך (ירמיה א' ד') מלושני " בסתר רעהו (תהלים ק"א ה') " בומתי ארץ (דברים ל"ב יג) ועוד, כל אלה " הוויס שארים הפליטה של הנקוד העתיק הגמו שהיה הקמץ תבנית וו, ובערך אם בררתי על מה ראה רבא על ככה מה הגיע אליו ומגיל להעתיק הנקודות החולס והקמץ מרישא לסיפא ומסיפא לרישא למטן תקום הדרשא שמוסיף חימש על חומש? כי לא דבר ריק הוא והוא מוכרח ע"ש, עכ"פ זה ברור ששקליה לוו ר"ל להקמץ, זאת אומרת: שהקמץ בימי חז"ל מראה וו לו, ועתה תבין שוו (כל"ל ופליאה דעת ממני מדוע בא בכ"מ בש"ס וו מלא יוד?) דכתיב א אופתא בחולין דט"ז ר"ל: קמץ חסוף והוא משל נמרץ לאסמכתא חלושה כהקמץ הזה אשר אם לבדר ישכון הוא תמוטה גדולה ובהתחברו לשוא הורע כמו, ומראה החסוף

היה כעין אופתא ועיד שאמרו בביב סי'. מאי עליה אפתא וכן שם סי'א. מאי יליע אפתא ועי' באסי' פירושים שונים בתבניתה ומראה האפתא ועדי' היה מראה החטף כעין יליע מן הגד או עליה מלמעלה והרבה מראות כאלה בהטעמים בנקוד האשורי וגם בשלנו כמו הדרגא שהוא ברמות מדרגות הסולם והקדמי פרה ועוד, ויוד קרת שהזכיר רב יוסף בקדושין ט"ז הוא כינוי להחירק שהיה בימיהם תבנית יוד, ואיתו היוד חרוקי שבא משנה על היוד הגכתב או מתחתיו "יוד" קרת' מקרי כי הוא אך לקריאה כמו למשל בראשית הגה היוד הכתוב הוא יוד מסורת והיוד שמעיל לפי הנקוד האשורי או שמתחת לפי נקודתו במקום החירק הוא יוד הקריאה, או ע"ד פירוש רש"י במשלי ח"ג קרת מענין תקרה וירמוז לנקוד האשורי שהחירק נולמעלה ע"ג האות ואותו חשב רב יוסף אך למותר כי יוד המסורת לבדו די והותר, וכמהו החרוש דעבריתא שהפנקת ע"ע לעצמו שהוא מלחא דפשיטא וממילא מוכן ולא לריבה למימר :

ותרשית וגלגלות השמעת שם שנים הלשון גופא: יש אס למקרא ויש אס למסורת בסנהדרין ד"ד אשר כל אנשי חיל לא מלאו בי ידיהם ורגליהם זה בכה וזה בכה וילאי למלא הפתח וכבר שאלו שאלתא למעלה מהגאונים הרה"ג והרי"ף מדוע אמר אס ולא אב כמו בנין-אב? והרבה דיו נשפטו וכמה קולמוסין נשברו למלא החידה בהמלין: "יש אס", ולדידי אינס מלים כלל ולא תיבות כ"א לרופי אותיות וכמ"ש במחזור וויטרי ששלשה מיני נקוד היו וברור שהיוד, השין, האלף והמם שמשו בימי רבי יוחנן (והוא גם בעל המאמר וו דכתיב אלופתא בוצחים יע'): לנקודות ושמה באתי על כל דבר שירש נמלא בזה שמיד יש אס למקרא ס"ל דהנקודות הוי סימני הקריאה תחת אוי ועיוויות במקומן חמש, ומיד יש אס ללשונות ס"ל דהנקודות הוי סימני

המסורה להורות אדרבא שהמלין נמסרד חסרות אוי דלותי חספא שהנקודות נמלאות מפירש בש"ס והחוקרים המעניינים יתשפו המרגניתא תותא לאיזה נקודות וטעמים כיוונו חז"ל כי גם בהו דכתיב אלופתא ויוד קרת איני אומר קבלו דעתי לק"ח וחיריק דוקא כי יהבן להתאימם גם לנקודות וטעמים אחרים ואך כריתי און בלמודים והחקירה בזה מלוא רבה לברר קדמות הנקוד, ועמה באתי אך אגב גררא להגיד שהיוד היה בימי המשנה לחירק וזה היוד שבהגשאלו דידן ואינו חיריק גדול מושך יוד כהחלפת יעבץ כ"א חירק גרירא ושפיר בא אחריו השין דגושה כחיק כי אין דבר שיעכב על ידו ובא נקוד מפני חשש חלוק דגשאו בקמן וכדיוקא^י דרב אמא להורות שהמניעה בהן בהכלות ור"ל שהן לא עשו את עצמן כשואות, והנפעל הלו הוא ע"ד ועמאל לא נשמר (ס"ב כ') שר"ל: לא נשמר בעצמו והפועל והפעול: בו גופא תמים יחדיו ואין לו פועל אחר זולתו כמו שבאר הרד"ק במכלול דף כ"א ע"ב, ולרב אשי שמפרש דגם מניעת הבעלים בכלל, הוי האי נישא אדרבא כמו ובנביא נשמר (הושע י"ב) שר"ל: ע"י אחר מהקדב"ה ורליף בו הפועל, והיג אף אס המניעה ברורה עכ"ל נמלא פה גם פועל זולתן הוועכב הנשואין והמה החתנים לוחמי בנותינו וזאת היא כונת התוס' בדיה אלא, דלרב אשי שניהם בכלל דלא נישא ושפיר מתקיים הנפעל בסימן החירק ואחריו השוא והדגש כדרך חסרי פ"א. ועדי' שניחנה בנדרים ליה, כמו שכתב הרשב"א ז"ל הוצא באסי' בכתובות שם וכן כתבו הר"ן והרא"ש בנדרים שם, ללינו ולסמנו שלא תקרא: שנתנה בקמן ושוא, וגם שם בא התיו ז"ל דגושה כמשפט, וכן בביג כ"ג: ניסול הגמלא גם היוד הלו הוא אך במקום חירק והו אחר הפ"א להבדילו מן נפל אשת והוא למורת רוח למ"ש הרד"ק ומכלול דף כ' ייתר המדקדקים שכתבתי

שכפועלים עומדים יחסרו הפעולים כי לא יאמר מן נפל נפול, ואולי הוא כן אך בלשון תורה "אבל" בלשון משנה הלא בפירוש שנינו ניפול בשני סימני הפעול:

ודעה ממיש התום בכחכות שם בד"ה לא שמקובלין היו לקרות כך נישאו מבואר שם"ל כרשי בעירובין סיב ע"ב ובב"מ לג' דהמשניות נכתבו בדורות האחרונים דהאמוראים ורבי אך סדרם אבל לא כתבם דחליכ למה להו לרב אחא ורב אשי קבלה הלא ככה כתוב מפורש לאמר בכפר חיקה? אפס מה שנסתפקו התום אודות רב אחאי מי הוא ואיזהו? הגה בעיני פשוט שהוא רב אחא בריה דרב איקא כי אותו נפגוש הנזיר בשקלא וטריא עם רב אשי בתנולית דקדיק בלשון כמו בנדרים שם בשניטנה ובהנהדרין מ"ב. גבי נודקן הדין שרב אחא מפרשו קש דינא וא"כ הוא נואמו בקוק משורש זקן ושיעורו כמו: "נחוקן" אלא שהתיו נחחלק בדלית שנתאחר אחרי הזין כדן תיו התפעל בארמית אם יקרה כה לפני זין כמו הזדמנתין למימר קדמי (דניאל ב' ט') כמש"ש הראב"ע והרד"ק במכלול דסיט ע"ב ואחיו הרמ"ק בספר המהלך שער חית, ורב אשי דפליג וס"ל דנודקן הדין הוא חכס דינא בונה נתזדקן בכף והוא מלשון הזכו (בישעיה א'), "שהוא כמו הזדכו" כמש"ש הראב"ע בדניאל שם משם "הרבי משה הכהן הספרדי והסכים על ידו שהוא הנכון ואחריו החרו החזיקו האחים הרד"ק במכלול והרמ"ק בהמהלך שם, ור"ל: שהדין ברור וזך, והר"י אבן גנאי בשרשו פירש התקוששו (לפניה ב' א') ממש ע"ד נודקן הדין לרב אחא שהוא ע"ד שקורים לזקן קשיא וה"נ ר"ל: התקוששו, הזקינו עצמיהם! והוסיף לאמר: לפי ששלמות השכל ותמימות החבונה יהיו בוקנה וכמש"ש מפני שיבה תקים ור"ל: מפני החכס מפני שהחכמה בוקנים כו' הנה העתיר דברים ותלה נפשיה בפלוגתא ע"ד זקן אשמאי וזקן שקנה חכמה ואך מדיוקא

דקראי, וחכס ממנו הרי"ח ו"ל שבארו בסנהדרין שם לרב אשי בקולר מלין לאמר: כמיש ביישנים חכמה (איוב י"ב י"ב) ולפי"ז לשניהם כלרב אחא וכלרב אשי היו הא"י נודקן מלשון זקנה. ובענין י"ל שבה פליגי שרב אחא שונה נודקן בקוק וע"כ מפרשו מלשון זקנה, ורב אשי שונה נודקן בכף ומפרשו מלשון זך וטהר והטון "האחרון לתפארת הלשון ע"ד הזדמנתון הנ"ל וכדרך הנוטין האלה:

וברת"ספתא הגירסא נודקק הדין והגיהו באור הגנוז נודקן, ובאמת בהמכלול שם כתב ו"ל: ובדברי חז"ל נודקך הדין, ומה טוב ומה נעים להניה כן בתוספתא וס"ל להאי תנא דהתוספתא כהרד"ק שם שהזכו הוא מהכפולים ושרשו זכך וע"כ יאמרו "המושלים": נודקך. והמגינים בדפוס ווילנא המה ראו פיריח, כן המה דא"כ מאי מקשה הגמ' איכא מבט"ל, אדרבא הלא כך ראוי ויפה להחמין הדין בדיני נפשות יותר מבדיני ממונות ע"ש, ונעלם מהם מ"ש הרמב"ם בפ"ט מהל' סנהדרין הל"ב שכתב ו"ל: שלשים וששה אומרים חייב ושלשים וחמשה אימרים זכאי, דנים אלו כנגד אלו עד שיראה אחד מהם דברי חברו ומזכין אותו או מחייבין אותו, לא ראה, גדול שבדיינים אומר: נודקן הדין ופוטרים אותו עכ"ל. הגה האיר הרמב"ם אור חדש ויאר חשבת הסוגיא לדרוש באיכס שהתיר שהובא בגמ' שם אחרי השקלא וטריא דלא ראו מאי, הנהו מלואים ותשלומים להענין שלפניו מניה וביה וזאת היא גם שיטת הר"ח, ומ"ש: כיון שלא נתברר לנו זכות נחתכו, הוליא אסירים בכושרות לאמר: שאחרי שלא נתברר זכות התובע המעורר את הדין נחתכו ונפשו את הנחבע, ולפי"ז הלא תהיה התיאולת מהסיפא ואין אומרים בדיני נפשות נודקן הדין לאמר: שבדי"ג אדרבא באף שנידו עליו הרבה וקלרה בינתם להוליא לאור משפז

דהגדול שבדיינים לטובת הגדון לחסוך הדין ולפטרנהו כלהריח והרמזים כיא אדרבא להשהותו ולהחמילו עוד אולי תופע עליו נהרה, ולפיז ע"כ לא מיירי בהסיפו עליו דיינים מן כיג עד ע"א וכבר דנו אלו כנגד אלו ולא אף אחד מהם שחזר בו ואדרבא כולם עומדים על דעתם הראשונה כי או אז מזה בלע כי יחל ומה כחם כי יענו את הדין עוד, הן לכל תכלה ראיית קץ, אכן מיירי בדין קשה סתם דעלמא ולא בהוסיפו הדיינים כלל, ועוד בה שלשה פירוש התוס' שכתבנו מדבריהם בדיה ^{ד"ה} קש גם הנה דרכו בדרך רש"י לפרש קש מלשון קשה וכבר, אפס לא לענין להשהותו ולהחמילו ולענותו ^{ד"ה} בסבלותם, כיא לחתכו ולגמרו אחרי שגבררה מהם מזמה לעמיד עליו, ועיין בהגהות חכמת מנוח, וא"כ אפוא אחיו התוס' בפירוש קש כרש"י וגם מפירוש הר"ם והרמזים לענין הלכתא לא הניחו ידם, ודוק מלייאו שכתבו: "ואין יכולים לעמוד עליו" משמע שהגדול שבדיינים בזעקתו נזדקן הדין ואומר נואש לבא עד תכליתו וממילא חזר הדין בדין לפטור, הנה לפנינו שלש שיטות שונות הריח והרמזים, רש"י והתוספות וע"כ אני נוחלא הפלא ופלא על מרן הכ"מ שהרכיב על פסק הרמזים הג"ל דאומרים בדין נזדקן הדין ופוטרים אותו, את פירוש רש"י והדין עמוק וקשה ולריך להמתין בו, ועל כן יאל לי פסקא הדין דהרמזים משפט מעיקל שפסק נגד רב אשי דהוי מרא דתלמודא טפי נורב הוגא בר מנוח והניח בל"ע, ובמכתיה ארכביה אחרי רכשי כי מלכד שהרמזים מיירי בפירוש בלא ראו אלו דברי אלו ועל דבריו ננה אור שהתיר הוא מלואים להענין שלפניו ובג"ל, אשר לא יתכן לפירש"י שהדבור דהגדול הולך להשהות ולהמתין עוד וטרם יבלענו, הלא הרמזים פוסק בפירוש בלשון זה נזדקן הדין ולרש"י אדרבא פוקד ומליה בלשון הזה להמתין ולחכות מתי עוד ואפס דעת ממני איך השע מרו עיניו מהמפורש ברמזים ורש"י, וזיווגם יחזו

משפט עכ"ז משהין ומחמלין את הדין עוד ולא יחמכוהו לפטור ומענין את הדין עד שיראו אלו את דברי אלו מתי עוד, והלא איפכא מבטל? ומתוך רב אחא איפוך, והוא לשיטתו לעיל מיניה שבאס לא ראו אלו דברי אלו פוטרין אותו מיד בלי שהיות, ואילו יל שלהריח והרמזים רב אחא ורב אשי בהא פליגי, שלרב אחא מיירי התוספות בלא ראו אלו דברי אלו ונשאר בלא יודעים ובאין ברירה, יפח הגדול שבדיינים לקץ וניבו נביה מבוש: נזדקן הדין! כלומר: שהמשפט כבר נעשה זקן בידעו ואפס תקיה להיילאו לאיר ולבררו ומה בלע כי אחר כך נפשי על כן נפטרנהו, ולרב אשי אדרבא מיירי התוספות בראו אלו דברי אלו ובאו לכלל דעה אחת ותעלומה כולילאו איר, ועל זה מזכיר הגדול לשבח ואומר: נזדקן הדין! כלומר שהמשפט חכם מחוכם כזקן ורגיל באשר דנו ושפטו אדותו בביר נפתולי אלהים נפתלנו וגם יכולנו לבררו כל לרכו, אכן כזאת נאמר אך ורק בדיני ממונות שאין שם זכות וחובה כי מה שחוב לזה זכות להאחר ואין לדין אלא מה שעיניו רואות, אבל לא כן בדיני נפשות אשר בדיו מתים יחרישו יגוע ואיגנו, ולא מבטי ^{ד"ה} שלא יתפאר עלינו אם חייבוהו והולילוהו להורג ^{ד"ה} אלא אף אם זכוהו ופטרוהו גם אז אל יתהלל המתהלל פן עברו על הוצעת הרע נוקרצך ולמסת גקיים ילעג, ויפה שתיקתנו נודבורנו, ופירוש הלז דהרמזים כפתור ופרח בעל פיה יקים דבר הת"ר מהענין שלפניו בדנים אלו כנגד אלו ושם מקום להגדול שבדיינים להרים ראש ולפנות פה אם לשבח או לגנאי, ולתרווייהו בין לרב אחא ובין לרב אשי נזדקן זה מענין זקנה ושיבה אלא שזה להלל וזה לחלל, אמנם לא כן דרך רש"י ז"ל כי ממש בדיה קש וז"ל: דין זה עמוק וקשה ולריך להמתין בו, נזכיר שם פרש קש לא מלשון קשישא ע"ד הר"י גנא"ח הג"ל, כיא מלשון קשה וכבר אף גם זאת שאין המאמר

פירוש (ב) שתי איתיות שהן שם אחד איבא ביניהו, דחנא קמא לאינו מחייב, וד"ש מחייב. אי הכי היינו ר"י דהוא כמו (נ"א: נמי.) ת"ק דר"ש מחייב בכה"ג (ג) וכ"ת אין ה"ג

שלחן הערוך

בחלב מדאורייתא תלוי בו והוא הוא כל שלטי הגבורים דרב אחא להגן בעד הקריאה בחלב ולא בחלב למיד יש אם למכורת יאכ"מ, וז"ל וזמנא דהש"ס בכוזרית וי נשמע הליון בפריך רב אחאי לקדושין יג ושם נסמן ובריש כתובות שם גבי הגיע זמן ולא נישאו נחמר הליון לכתיבות כ"ז:

(ב) מפירוש הר"ח בקילור. ולשיטתו איא לאי דוקא יהיא הדין לכל שתי איתיות דומות בנות בלי שם בפני עצמן, וכמו שהזכיר מפורש הר"ח גם ב"ב ולכאורה נראה שדומו בהבית הראשון לבית השימוש מוכ"ל כמו בבית, והוא נכדל משם משנה שהרתי השי"ן גם שניהם יחד מהגרש ומעיקר המלה ולא יפרדי מה שאין כן בוכ"ל ואלף דאיתין שיתחברו להגרש אך לשמוש ובמקרה, ולא מן השם היא זה בפני עצמו אף אם ימשוך אחריו את מרעהו וחסר יבואנו:

(ג) ג אלה להריח. וכפיה"ג חפסם לסלק בזה קישית התיס' בריה איא, דהלא התיק פוטר אף בשם משנה, שהוא מלה בפ"ע, ורש"י ז"ל רכב אחרי רכשי, שבדיה שכינא אחז בלישנא דתלמודא ונקט תיק סתם ובריה היינו החזיק בשם תת לישנא דר"י, ואם אמנם מלינו כינא טו בגמר' נדה ע"א שקרא בשם תיק סתם את ר"י דידן ובאמת זה השם נאה לו, כי הוא ראש המדברים בכ"מ כגמ' שבת ל"ג. וע"ש בנדה במהרש"א בדי"ה ומורה, עכ"ז לא נח בו בעינינו שיש תיק אמיתי לכנות כן את החנא בתרא אשר פי הבריייתא יקבנו מפורש בשמו ר"י ועל מה לדבר בחידות ולמה לא אמר

יחזו והמה חרתי דסתרי הפסך, גם מ"ש דרב אשי מרא דתלמודא יומר מרב הוגא בר מנוח קשה כי אטו דרב הוגא בר מנוח הוא הלא דרב אחא בריה דרב איקא הוא וריה בר מנוח אמרה משמיה וקאי כותיה והוי רביס לגבי רב אשי דהוי יחיד לגבייהו ואין דבריו של אחד במקום שנים ומלבד זאת ש"ל להרמב"ם דהמקור דרב אחא ורבי יוחנן שם לעיל שפוטרים אותו הלא הוא התיר, דהגדול שבדיינים אומר נודקן הדין שר"ל קש דינא ומוקי דריני בפשות ובלא ראו אלו דברי אלו וכדי לפטור וכנ"ל, וא"כ פשיטא שאין הלכה כרב אשי דהלא פליג עליה רבי יוחנן דהוא רבן דכולם ובפרט אם רב אחא הגהו רבי אחא הקדמון חדש שהרי נזכר לפני רבי יוחנן ומי חשיב ומי ספין לחלוק עליהם, ובדרך זקן באתי על פירשי דקש הוא מלשון קשה וכבר להתאימו עם נודקן אשר לכאורה לא קרב זה אל זה והארכתי שם בפירוש הערוך שהגהו פירוש ר"ח אלא שנפלו בו ט"ס ע"ש, ועתה באתי אך לגלות הלוט הלוט שבכ"מ ששקיל וטרי בש"ס רב אחא בריה דרב איקא בדקדוק לשון המשנה בא רעהו רב אשי וחקרו ועל כן אני מחליט שבגדה ל"ג דפריך רב אחאי דיעמא ר"ל לעמא אדם ובגדים ורב אסי ענהו דיעמא טומאה קלה משמע ש"ל: רב אשי בר פלוגתיה דרב אחא בכתיבות שם בדקדוק הלשון וכנ"ל, ועוד מלאתי את רב אחא בריה דרב איקא דן בדקדוק הלשון בסנהדרין דף ד': שלא תבטל דרך ביטול אסרה חורה, אפס לאו דידה הוא כ"א דרבא הוא יחולין ק"ח. והתוס' כתבו שם דדחייא בעלמא הוא, ור"ל אך לענינא דהתם, כי יגלא בהמאמר: דדרך ביטול אסרה חורה, עיקר איסור בשר